

BMP-0790-4-8/2016/MJ

Warszawa, dnia 4 sierpnia 2016 roku

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2016 -08- 08
ZAŁ.	NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

w nawiązaniu do wystąpienia Pana Rzecznika z dnia 30 czerwca 2016 roku (sygn.KMP.400.9.2015.WS1) w sprawie *zorganizowania cyklu szkoleń dla służb mundurowych uwzględniających tematykę tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania lub karania, a także badania i dokumentowanie tych działań* uprzejmie przedstawiam co następuje.

Na wstępie pragnę wskazać, że Rzeczpospolita Polska pozostaje stroną licznych umów międzynarodowych, z których wynika zakaz stosowania tortur oraz nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania – w szczególności *Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania* przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378), a także *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 tzw. *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka* (Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 284 z późn. zm.). Wymaga podkreślenia, że *Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania* zawiera m.in. definicję tortur. Zgodnie z art. 91 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, obie ww. *Konwencje*, jako ratyfikowane umowy międzynarodowe, stanowią część krajowego porządku prawnego i są stosowane bezpośrednio. Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że w polskim porządku prawnym funkcjonuje definicja tortur i może ona być stosowana m.in. na użytek postępowań dyscyplinarnych w sprawach o naruszenie praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji.

Należy również wskazać, że zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* (t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 543 z późn. zm.) organem, który zapewnia przygotowywanie projektów kodyfikacji prawa karnego jest Minister Sprawiedliwości .

Odnosząc się natomiast do postulatu Pana Rzecznika dotyczącego zorganizowania dla funkcjonariuszy służb mundurowych cyklu szkoleń obejmujących tematykę tortur, niehumanitarnego i poniżającego traktowania lub karania uprzejmie informuję, że szkolenie funkcjonariuszy Policji z zakresu ochrony praw człowieka koncentruje się na kwestiach związanych z zakazem stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Policjanci są regularnie szkoleni we wskazanym zakresie podczas całego okresu służby. Pierwsze szkolenia odbywają się na etapie szkolenia podstawowego, a także pozostają przedmiotem szeregu kursów specjalistycznych. Omawiana tematyka obecnie uwzględniona jest w następujących programach szkolenia i nauczania przeznaczonych dla funkcjonariuszy Policji:

- program szkolenia zawodowego podstawowego, wprowadzony decyzją nr 697 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 grudnia 2005 r. (Dz. Urz. KGP z 2006 r. Nr 1, poz. 4, z późn. zm.), który stanowi obowiązkowe szkolenie zawodowe, a jego zadaniem jest kompleksowe – teoretyczne i praktyczne – przygotowanie policjanta do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym,
- program kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo – śledcze, wprowadzony decyzją nr 145 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. KGP poz. 30, z późn. zm.),
- program nauczania kursu specjalistycznego z zakresu taktyki i technik przesłuchań, przygotowujący do wykonywania zadań służbowych w obszarze przesłuchań, wprowadzony decyzją nr 217 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 sierpnia 2010 r. (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 47).

Ponadto, ww. zagadnienia mogą być przedmiotem zajęć realizowanych w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego, które zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. Nr 126, poz. 877, z późn. zm.) prowadzone są na podstawie potrzeb ustalonych przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji.

Odnosząc się natomiast do postulatu Pana Rzecznika dotyczącego wykorzystania postanowień *Protokołu Stambulskiego - podręcznika skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* do celów szkoleniowych w służbach mundurowych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji uprzejmie informuję, że w 2015 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych przekazało innym instytucjom państwowym tłumaczenie na język polski ww. *Protokołu Stambulskiego*. Podręcznik ten został również przekazany do Policji oraz Straży Granicznej. Należy zauważyć, że przedmiotowy podręcznik zawiera zagadnienia prawne, kodeksy etyki lekarskiej i prawniczej, metodyczne aspekty dochodzenia w sprawie stosowania tortur, aspekty fizycznych i psychologicznych dowodów tortur i wydaje się stanowić jedynie formę wsparcia edukacyjnego w ww. zakresie.

W tym miejscu należy wskazać, że decyzją nr 235 z dnia 24 sierpnia 2010 r. (Dz. Urz. KGP Nr 10, poz. 61) Komendant Główny Policji powołał Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji do Spraw Ochrony Praw Człowieka. Pełnomocnik reprezentuje Komendanta Głównego Policji w krajowych i międzynarodowych przedsięwzięciach poświęconych prawom człowieka oraz w kontaktach z jednostkami organizacyjnymi Policji, komórkami organizacyjnymi Komendy Głównej Policji, a także podmiotami spoza Policji w sprawach dotyczących ochrony praw człowieka w Policji.

Po przeprowadzeniu analizy treści ww. podręcznika Pełnomocnik uznał, że zawarte w nim wskazówki mają charakter ogólnoinformacyjny i w takim zakresie zarekomendował stosowanie wspomnianego dokumentu w Policji. Dodatkowo, we wrześniu 2015 roku Pełnomocnik wystąpił do kierowników jednostek oraz komórek organizacyjnych Policji o dalsze upowszechnienie ww. dokumentu, m.in. poprzez umieszczenie informacji na stronie internetowej lub w działalności szkoleniowej.

W kontekście powyższego należy również wskazać, że we wdrażanej obecnie *Strategii działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji* przewidziano szereg działań edukacyjnych związanych z ochroną praw człowieka.

Warto wskazać, że w dniach 29 czerwca – 1 lipca 2016 roku w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie zostało zorganizowane szkolenie dla naczelników komórek kadrowych komend wojewódzkich Policji, Komendy Stołecznej Policji, Centralnego Biura Śledczego Policji oraz wiodących rzeczników dyscyplinarnych z tych jednostek. Powyższe szkolenie związane było z zapewnieniem prawidłowej realizacji *Strategii* w obszarze odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów. Podczas szkolenia, przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zapoznali uczestników z międzynarodowymi standardami badania przypadków naruszeń praw człowieka, w tym w szczególności z orzecnictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC), a także z *Wytycznymi Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zwalczania bezkarności poważnych naruszeń praw człowieka* oraz z *Protokołem stambulskim*. Uczestnikom szkolenia przedstawiono również dobre praktyki dotyczące kwalifikowania przypadków naruszeń praw człowieka w ramach przepisów prawa krajowego. Obecnie planowane są dalsze szkolenia dla rzeczników dyscyplinarnych w ww. zakresie.

W Straży Granicznej również podejmowane są liczne przedsięwzięcia ukierunkowane na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka, uwzględniające rzeczywiste potrzeby szkoleniowe oceniane z punktu widzenia rejestrowanych w Straży Granicznej zdarzeń naruszających zakaz tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Należy wskazać, że w 2015 roku do programów wszystkich szkoleń tzw. kwalifikowanych (szkolenie podstawowe, szkolenie z zakresu szkoły podoficerskiej, szkolenie z zakresu szkoły chorążych, przeszkolenie specjalistyczne do mianowania na pierwszy stopień oficerski) oraz szkolenia kadry kierowniczej Straży Granicznej wprowadzono tematykę ochrony praw człowieka. W celu ujednoczenia szkoleń w ww. obszarze we wszystkich ośrodkach szkolenia Straży Granicznej

opracowano pakiety dydaktyczne do szkolenia z zakresu ochrony praw człowieka obejmujące przede wszystkim standardy określone w *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*.

Zagadnienia dotyczące praw człowieka omawiane są również podczas licznych szkoleń mających na celu doskonalenie zawodowe, prowadzonych w ramach oferty przygotowanej przez ośrodki szkolenia Straży Granicznej oraz szkoleń lokalnych prowadzonych przez pełnomocników ds. ochrony praw człowieka komendantów oddziałów Straży Granicznej lub organizacje pozarządowe. Warto wskazać, że w harmonogramie szkolenia Ośrodka Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu dostępny jest kurs doskonalący pn. „Szkolenie z praw podstawowych dla funkcjonariuszy SG”, realizowany od czerwca 2015 roku w formie e-learningu.

Ponadto, na stronie intranetowej Straży Granicznej - w zakładce Prawa człowieka - zamieszczone zostały m.in. podręczniki do szkolenia z praw człowieka (Podręcznik Agencji FRONTEX - *Szkolenie funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie praw podstawowych*, podręcznik Agencji praw podstawowych - *Szkolenie Policji z zakresu praw podstawowych, Protokół Stambulski*, podręczniki Rady Europy dotyczące standardów praw człowieka w *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*), kwartalne opracowania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) przygotowywane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, linki do stron internetowych, gdzie publikowane są (m.in. przetłumaczone na język polski) wyroki ETPC. Wspomniane materiały pozwalają funkcjonariuszom Straży Granicznej na uzupełnienie wiedzy w zakresie praw człowieka w ramach samodoskonalenia, a także stanowią bazę do prowadzenia tzw. szkoleń lokalnych w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej.

Warto również nadmienić, że od 2010 roku w Straży Granicznej funkcjonuje czterostopniowy „System szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej z zakresu handlu ludźmi”, w ramach którego realizowane są szkolenia funkcjonariuszy od poziomu I podstawowego do poziomu IV eksperckiego. Łącznie na poziomie I (podstawowa wiedza o zwalczaniu i zapobieganiu handlu ludźmi) w latach 2011-2015 przeszkolono 9383 funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Dodatkowo, w roku 2014 roku w wyniku współpracy Straży Granicznej z Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM Polska) powstał program szkoleniowy z obszaru handlu ludźmi, docelowo zamieszczony na platformie intranetowej Straży Granicznej. Celem ww. szkolenia jest ułatwienie poznania i zrozumienia głównych aspektów przestępstwa handlu ludźmi, uświadomienie różnic i podobieństw między handlem ludźmi a innymi zjawiskami (np. „przemytem ludzi przez granice”) oraz zapoznanie z mechanizmami postępowania z potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi, jak również udzielaniem im wsparcia i ochrony.

W obszarze szkolenia i kształtowania postaw funkcjonariuszy, w celu poprawy efektywności przeprowadzania ocen poszczególnych funkcjonariuszy przebywających na szkoleniach, przygotowano narzędzie merytoryczne, mające na celu wsparcie kadry ośrodków szkoleń Straży Granicznej w zdefiniowaniu, w ramach systemu opiniowania, cech i zachowań zaobserwowanych u funkcjonariuszy

przebywających na szkoleniach i kursach, które to zachowania i cechy mogą sugerować pojawienie się symptomów potencjalnie wskazujących na możliwość wystąpienia negatywnych czy niepożądanych zachowań funkcjonariusza Straży Granicznej w obszarze przestrzegania praw człowieka. Wspomniane narzędzie zawiera również wskazówki dotyczące sposobów reagowania na zaobserwowane, niepożądane zachowania funkcjonariuszy Straży Granicznej w obszarze praw człowieka.

Zakończono również prace nad zmianą treści Poradnika dla przełożonego - Wprowadzenie nowego funkcjonariusza do służby, polegające na uzupełnieniu ww. Poradnika o część pt. *Zapoznanie z problematyką praw człowieka, w oparciu o postanowienia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.*

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na inne działania podejmowane w Straży Granicznej ukierunkowane na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka, w tym przedsięwzięcia zaplanowane w *Strategii działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.*

Przykładowo, wytypowano wyspecjalizowaną grupę funkcjonariuszy Straży Granicznej do realizacji zaplanowanego w ww. Strategii zadania polegającego na prowadzeniu czynności i postępowań dyscyplinarnych w sprawach o naruszenie praw człowieka oraz organizowaniu szkoleń w ww. zakresie. Ponadto, stworzony został projekt bazy dyscyplinarnej, która pozwoli na gromadzenie danych odnośnie wszystkich postępowań dyscyplinarnych prowadzonych wobec funkcjonariuszy Straży Granicznej w związku z naruszeniem dyscypliny służbowej, w tym również, jako wyodrębniona kategoria, zakwalifikowanych jako naruszające prawa człowieka.

Reasumując należy stwierdzić, że z przedstawionych wyżej informacji dotyczących prowadzonych obecnie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej wynika, iż obejmują one zagadnienia ochrony praw człowieka, z uwzględnieniem tematyki tortur, niehumanitarnego i poniżającego traktowania lub karania. W związku z powyższym nie wydaje się zasadne przeprowadzenie odrębnych cykli szkoleń poświęconym ww. tematyce.

Z wyrazami szacunku

MINISTER SPRAW WNETRZNYCH
I ADMINISTRACJI

Z UP. JAROSŁAW ZIEMSKI
Sekretarz Stanu

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
i Administracji
ul. Stefana Batorego 5

MSWiA
ARC246210

21

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2016 -08- 08
ZAŁ. NR

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH
AL. SOLIDARNOSCI 77
00-090 WARSZAWA

900312-181902-21-R